

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԺԱԾՆԻ

Սուրբ Աստուածածնի մեռնելուն և երկինք փոխադրուելուն յիշատակըն է որ կը տօնախմբուի «Վերափոխումն» կամ «Ննջումն» Ս. Կոյսին անունին ներքե: Եւ այս տօնը մեր Եկեղեցւոյ Հինգ տաղաւարներէն մէկն է և կը կատարուի Օդոտոսի մերձաւոր Կիրակիին:

Աւանդութեան համաձայն, Քրիստոսի Համբարձումէն յետոյ, Ս. Կոյս Մարիամ տասնհինգ տարի ապրեցաւ Երուսաղէմի մէջ Յովհաննէս Աւետարանիչի որդիական խնամքին ներքե: Ապա Ս. Կոյսը խաղաղ ու հանգիստ մահ մը ունեցաւ: Քրիստոսի բոլոր առաքեալները հանդիսաւոր թափօրով մը թաղումը կատարեցին Փեթսեմանիի ձորակին մէջ: Իր թաղումէն ետքը, երեք օր, գիշեր ու ցերեկ, հրեշտակային երգեր կը լսուէին: Թաղման ժամանակ միայն Բարթուղիմէոս առաքեալը բացակայած էր, որ խմանալով Աստուածամօր վախճանումը՝ փութաց Երուսաղէմ: Առաքեալը փափաքեցաւ անպայման տեսնել Ս. Կոյսը վերջին անգամ: Այսպէս, միւս առաքեալներու ընկերակցութեամբ, իջաւ թաղման վայրը և բացին դերեզմանը, ուր չկար Ս. Կոյսին մարմինը: Այս իրողութենէն հետեւցուցին՝ թէ Քրիստոս իր խոստումը կատարելով՝ իր մայրը երկինք փերափոխած էր:

Ասոր համար Ս. Կոյսին «մահացաւ» բառը չենք դործածեր, այլ՝ «ննջեց», հասկնալի դարձնելու համար անոր երկինք փերափոխումը:

Այս աւանդութիւնը առաքելական շրջանէն սկսաւ անշուշտ: Իրրեւ գրաւոր փաստ ունինք «Երուսաղէմեան Ճաշոց-Տօնացոյցը (Երուսաղէմ թիւ 121 ձեռագիրը), որ կը յիշէ Դ. դարուն տօնուիլը, և կը նկատուի «Աստուածածնի տօներուն հնագոյնը»: Սակայն, իրրեւ վարդապետութիւն ընդունուեցաւ Թ.—ԺԲ. դարերու ընթացքին: Հռոմէական եկեղեցին Աստուածածնի փերափոխումն ալ իր հիմնական վարդապետութեանց կարգը անցուց 1950-ին:

Պէտք է աւելցնել նաեւ, որ Քրիստոսի նուիրումը բոլոր տէրունական տօներն ալ, այսպէս ժամանակի ընթացքին զարգացած էին և ապա տօնուելու սկսած: Այսպէս Զատիկի Յարութեան տօնը, Ս. Մնունդը, Համբարձման տօնը, և այլն:

Քրիստոս իր ծածուկ մեծցող սերմին առակով արդէն ըսած էր, թէ իր վարդապետութիւնը զարերու ընթացքին անզգալիօրէն պիտի աճէր, նախ խոտը, ետքը հասկը, անկէ ետեւ լեցուն ցօրենը տալու համար (Մարկ. Դ 26-29):

Առաքելական շրջանէն սկսեալ, միշտ սէր և յարգանք կար Ս. Կոյսին հանդէպ: Իսկ 431 թուականին, Էփեսոսի տիեզերական ժողովին, պաշտօնապէս հռչակուեցաւ և դաւանական սկզբունք դարձաւ Ս. Կոյսին Աստուածածին

ըլլալը եւ ոչ թէ՝ մարդածին, ինչպէս կ'ըսէր Նեստոր: Այս նոյն զաւանանքը ունի նաեւ մեր Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցին:

Ս. Կոյսի Վերափոխման այս պատմութիւնը, ըսի թէ աւանդութեամբ հասած է մեզի, քանի որ Նոր Կտակարանին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կամ ակնարկութիւն կայ այս մասին: Ասոր համար կարգ մը Եկեղեցիներու կողմէ չընդունուելէ զատ, «Հակասուրբըրային» ալ կ'որակեն այս տօնը¹: Պէտք չէ սակայն, զարմանալ չյիշուած ըլլալուն համար, որովհետեւ առաքելական ըսկզբնական շրջանին իրենց քարոզները եւ պատգամները կը նախընտրէին միայն բերանացի հաղորդել: Գիրք գրելու խնդիրով չէին հետաքրքրուել, որովհետեւ նախապէս այն համոզումը ունէին՝ թէ Քրիստոսի երկրորդ գալուստը շատ մօտ էր, նոյնիսկ իրենց օրով կրնար պատահիլ (Ա. Կորնթ. ԺԵ 51, Ա. Թեազ. Դ 14): Այսպէս պէտք չտեսան անմիջական իրենց ապրած պատմութիւնները գրի առնելու:

Առաջինը եղաւ Մարկոս Աւետարանիչը՝ որ գրեց իր Աւետարանը 65 թուականներուն, զոհացում տալու համար յունտ-հոռմէական հեթանոսութենէ դարձած քրիստոնեայ հասարակութեան պահանջին, որոնք կը փափաքէին գիտնալ իրենց հաւատացած Յիսուսի կեանքին, փարզապետութեան, Յարութեան մասին, եւլն: Աւետարանը կը սկսի Յովհաննէս Մկրտիչի մկրտութենէն: Ոչ մէկ խօսք Յիսուսի ծննդեան մասին: Յետոյ Մատթէոս գրեց իր Աւետարանը 68-70 թուականներուն միջեւ: Ասիկա կը խօսի Քրիստոսի ծննդեան մասին միայն Յովսէփի կողմէն գիտուած: Երրորդը պիտի ըլլար Ղուկաս Աւետարանիչը, որ գրեց իր Աւետարանը 70-75 թուականներուն միջեւ, ուր լայնօրէն նկարագրեց Յիսուսի ծննդեան դէպքերը Ս. Կոյսին կողմէ ներկայացւած: Իսկ 95 թուականներուն, Յովհաննէս Աւետարանիչ գրելով իր Աւետարանը, տեսակ մը պիտի ամբողջացնէր նախորդները: Եւ պիտի շնչոտէր. «Եւ ուրիշ շատ բաներ ալ կան, զորոնք Յիսուս ըսաւ, որոնք եթէ մէկիկ մէկիկ գրուած ըլլային՝ կարծեմ թէ աշխարհս ալ բաւական պիտի չըլլար պարունակելու այն գիրքերը՝ որ գրուած ըլլային» (Յովհ. ԻԱ 25):

Ուրեմն չորս Աւետարանիչները քիչ բան պատմած են մեր Տիրոջ մասին: Ինչպէս ըսի, սկզբնական շրջանին բոլոր պատմութիւնները, պատգամները միայն բերանացի աւանդուեցան երկար ժամանակ. այսպէս անդիւր կերպով լերունդէ սերունդ փոխանցուեցան մինչեւ որ օր մը գրի առնուեցան եւ կոչուեցան «աւանդութիւն»: Ուրեմն աւանդութեան սկիզբը առաքելական ծագում ունի, այս է ամէնէն կարեւորը անշուշտ: «Եւ որպէս աւանդեցի ձեզ, աւանդութիւնսն ունիցիք» (Ա. Կորնթ. ԺԱ 2): Թարգ. «Ինչպէս աւանդեցի ձեզի, աւանդութիւնը կը պահէք»: «Եւ ուրիշ բաներ ձեզի եկած ատենս պիտի պատւիրեմ» (Ա. Կորնթ. ԺԱ 34): Ինչ որ կը նշանակէ՝ որ Առաքելային քարոզած ճշմարտութիւնը, իր պատուիրած սովորոյթները կամ օրէնքները միայն գրուած չեն, այլ շատ բան «պատուիրած» է, այսինքն աւանդած է, որոնք սակայն չեն գրուած: Աւրիշ առթիւ ալ, Յովհաննէս առաքեալը կը գրէ. «Շատ բան ունէի ձեզի գրելու, բայց չուզեցի թուղթով ու մելանով գրել, փանդի յոյս ունիմ, որ ձեզի դամ, եւ բերանս առ բերան խօսիմ» (Բ. Յովհ. 12): Ուրիշ տեղ մը նաեւ. «Եւ երբ այս թուղթը ձեր մէջ կարդացուի, ապա Լաւողիկեցւոց եկեղեցւոյ մէջ ալ կարդալ տուէք, եւ դուք ալ Լաւողիկիայէ եկած թուղթը կարդացէք» (Կող.

¹ «Բանքեր» ամսագիր, Մարտիլ, 1974 Յուլիս-Օգոստոս, էջ 137, «Վերափոխում»:

Դ 16) : Այսպէս պատուէր կուտայ Պօղոս առաքեալ՝ կողոսացիներուն : Դժբախտաբար, սակայն, Լաւոզիկեցւոց յիշեալ այս թուղթը մեզի չէ հասած, չենք գիտեր որ Առաքեալը ինչէ՛ր դրած կամ աւանդած պիտի ըլլար մեզի : Այս բոլորը կը փաստեն՝ թէ առաքեալները իրենց գրածներէն զատ շատ բաներ աւանդած են Եկեղեցիին, որ պահած եւ իր կարգին աւանդած է զայն եկող սերունդներուն : Ասոնցմէ օրինակ մը. «Նրանելի է տալը՝ քան թէ առնելը» (Գործ. Ի 35) : Յիսուս բռնած էր այս երանութիւնը, որ սակայն Աւետարաններուն մէջ չէ յիշուած, այլ Պօղոս առաքեալ միայն կը յիշէ առիթով մը : Թերեւս ասոր նման շատ մը պատգամներ, ճշմարտութիւններ կային, որոնք բերանացի կը դարձած էին քարոզի ընթացքին. դժբախտաբար, սակայն, զրի չեն առնուած : Բարեբախտաբար այս վերոյիշեալ երանութիւնը Պօղոս առաքեալէն յիշուած ըլլաւով՝ վաւերական կը դառնայ, թէ ոչ ետքը, աւանդութիւն է բոկով՝ պիտի չընդունէին կարգ մը Եկեղեցիներ :

Ահա այս աւանդութիւնն է որ մեզի կը սորվեցնէ Աստուածամօր վերափոխման ճշմարտութիւնը : Եթէ երբեք Աստուածամայրը երկինք վերափոխուած չըլլար, ինչո՞ւ առաքեալները սկզբնական շրջանին սուտ եւ մանուսնոց «Հակասութիւնները» պատմութիւնները պիտի հնարէին ժողովուրդին մէջ, առնո՞ք ալ իրենց կարգին այս աւանդութիւնը յաջորդ սերունդին պիտի աւանդէին՝ եթէ հիմ կամ ճշմարտութիւն չունենար : Եւ առն՞ք պարզապէս սուտ վկաներ պիտի ըլլային՝ Հաստատելով թէ Քրիստոս իր Մայրը երկինք վերափոխած էր : Հոս կրնանք պատշաճեցնել Պօղոս առաքեալի բերած փաստը Քրիստոսի Յարութեան վկաններուն մասին (Ա. Կորնթ. ԺԵ 15), որ շատ կը յարմարի մեր պաշտպանած քեզին հետ :

Ասկէ զատ, այս վերափոխման վարդապետութիւնը «Հակասութիւնները» կոչուած է, ըսի կարգ մը Եկեղեցիներու կողմէ : Սակայն ինչպէս ասիկա Հակասութիւնները կրնայ ըլլալ, քանի որ հին ուխտին մէջ արդէն ունինք երեք անձեր, որոնք արդէն երկինք վերափոխուած էին : Այսպէս. «Հաւատարմով Ենոյփ երկրէ փոխադրուեցաւ որպէսզի մահ չտեսնէ. եւ տեղ մը չէր գտնուեր, վասնզի Աստուած փոխադրեց զայն. քանզի անոր փոխադրուելէն առաջ վկայուեցաւ թէ Աստուծոյ Հաճելի էր» (Եբր. ԺԱ 5) : Ապա եղիւ մարգարէին հրեղէն կառքով երկինք փոխադրուիլը (Դ. Թադ. Բ 11-12) : Վերջապէս Մովսէս մարգարէին մահը եւ երկինք փոխադրուիլը : «Մինչեւ այսօր Մովսէսի դերեզմանը մարդ չգտաւ» (Բ. Օրց. ԼԴ 6) : Յուդա առաքեալն է որ կ'ամբողջացնէ զայն. «Բայց Միքայէլ հրեշտակապետը երբ Սատանայի գէմ ղենելով Մովսէսի մարմնի համար կը մի՞ճէր...» (Յուդ. 9) :

Այս համարով ի յայտ կու գայ մեզի դարերու ընթացքին պահուած աւանդութիւն մըն ալ : Մովսէսի կեանքի եւ գործունէութեան մասին հնգամատենի չորս գիրքերը (Ելից, Ղեւտ., Թուոց, Բ. Օրց.), որոնք երկարօրէն եւ մանրամասնօրէն գրած են. այս համարը, սակայն, չգտնուիր ոչ մէկ տեղ : Ուրեմն Յուդա առաքեալ այս իրողութիւնը կը քաղէ դարերու ընթացքին հասած բերանացի աւանդութենէն :

Այս վերի օրինակներով կը տեսնենք թէ Քրիստոսի մայր ըլլալը հարկաւոր չէր անպայման երկինք վերափոխման համար : Ինչպէս Ենոյփի համար կը կարգանք. «Աստուծոյ Հաճելի էր», «Աստուծոյ հետ քայլեց» (Մեղ. Ե 24). այսքան միայն : Իսկ Աստուածամօր համար՝ Աստուծոյ մայր եղած ըլլալը՝ բաւական է կարճեմ, ա'լ ուրիշ բան զրուցելու հարկ չկայ : Եւ վերջապէս՝ «Ո՞ր գիտցաւ Տիրոջ միտքը, կամ ո՞ր անոր խորհրդակից եղաւ» (Հռոմ. ԺԱ 34, Ա. Կորնթ. Բ 16) :

ՎԱՋԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ